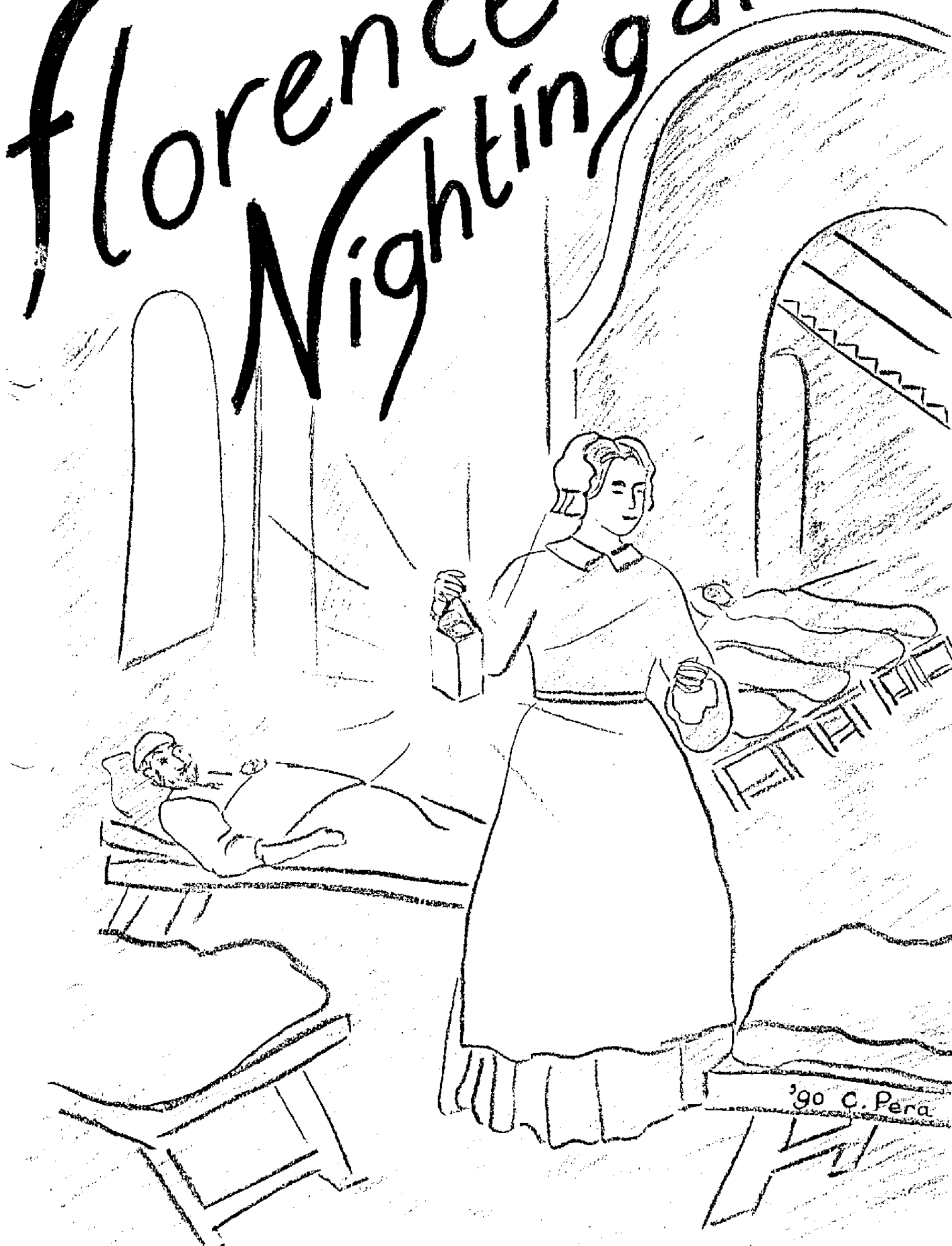

Florence Nightingale

'90 C. Pera

Eerste scène

(in de salon van de familie Nightingale)

vader William

moeder Fanny

dochter Parthe

tante Margaret

dienstmeisje Mary

geschreven door Carla Pera
Ijseldijk Noord 271,
2935 BR Ouderkerk a/d IJssel
(tel. 01808-1310)

voor klas 7 (of 8)

Fanny borduurt, William is verdiept in een boek.
Er is een theetafel met een theelichtje, kopjes, theepot enz.

Fanny: (borduurt eerst rustig enkele steken)
Je weet toch dat mijn lieve zuster Margaret vanmiddag
thee komt drinken ?

William: (licht verstoord; met de situatie verlegen...hij was
het vergeten)
Eh...eh...ja, ja....zeker....vandaag...eh...vanmiddag.

Fanny: (kijkt hem even doordringend aan)
Je moet weten dat Margaret een droom van een idee had
waarover ik met haar -en met jou !- wil spreken.

William: (vergeet zijn boek)
En dat is ?

Fanny: Wel, je weet dat mijn wekelijkse bezoekers aan mijn
salon altijd graag terugkeren naar ons landgoed.
De meest interessante gesprekken ontwikkelen zich tussen
de bezoekers.
Ja, mijn salon krijgt bekendheid....

William knikt.

Fanny: Nu is er dat idee...eh...om met Kerst een grote ontvangst
te houden.
(kijkt William voorzichtig aan. William heeft geen aandacht
meer voor zijn boek)
Ik dacht zo'n tachtig mensen uit te nodigen...

William: Tachtig ? Hoorde ik je tachtig zeggen ?
(lacht een beetje)

Fanny: (stevig) Ja, tachtig !

William doet verstoord het boek dicht en legt het terzijde.

Fanny: Het is niets om van te schrikken, ik hoorde wel van grotere
ontvangsten...
Het kan onze naam zeer ten goede komen.
Ik denk ook aan onze dochters...

William kijkt haar doordringend aan en raadt haar bedoeling.

Fanny: Ja, William, je dochters worden ouder. Margaret vertelde me
dat er al over Florence en Parthe wordt gesproken.

William: Nu ja, lieve...een ontvangst....maar tachtig mensen....
(maakt een breed gebaar)

Fanny: (lacht kort) Tja, daar heb ik al zo mijn ideeën over...want
waar moeten we deze gasten te slapen leggen in de vijftien
armetierige kamers van dit landhuis ?

William sputtert zachtjes (tekst zelf verzinnen) terwijl er geklopt wordt: Mary komt binnen.

Fanny: Wat is er, Mary ?

Mary: Uw zuster is in aantocht, mevrouw.

Fanny: Laat haar binnen zodra ze gearriveerd is en kom daarna de thee inschenken, Mary.

Mary: Ja, mevrouw.

Fanny: Nu kijk, ik weet dat jij, beste William, veel gaven hebt. Je voedt onze dochters zelf op; je leert ze Frans, Duits, Italiaans, meetkunde.....noem maar op. Ik weet dat je ook al enkele gebouwen hebt ontworpen, dus lijkt me het een eervolle taak een nieuwe vleugel aan dit landhuis te tekenen.

William: Nu ja, ik ben een aardige tekenaar, en.....

Fanny: een prima architect ! Dat zegt men zelf !

William: Maar een verbouwing.....tja....

Fanny: Ach William, het hoeft niet op stel en sprong ! Denk er rustig over na ! (legt haar handwerk weg en staat op om haar zuster te ontvangen).
(Na een klop komt Margaret binnen met Mary in haar kielzog).

Fanny: Ah, mijn lieve Margaret ! (kust haar)
Heb je een goede reis gehad ?

Margaret:Ja, dank je. Goedenmiddag, William.

William is opgestaan en schudt haar de hand.

William: Welkom, welkom, schoonzuster, kies de beste stoel !

Margaret glimlacht en gaat zitten.

Fanny: Ik vertelde William zoëven van het plan van de grote kerstontvangst, ons droomplan.
Ach William, we kunnen best twee jaar de tijd nemen voor een goede voorbereiding.....

William: Tja, nou ja, ik...eh...wil wel eens kijken; 't eens overdenken.....

Parthe komt huilend binnen; William staat op.

William: Wat is er, Parthe ? Waarom huil je zo ? Waar is je zus ?

Parthe: O, vader, ze is weer vertrokken. Ze heeft de pony genomen en is er zonder mij vandoor ! (William gaat naar haar toe)

William: Maar, m'n malle meid, je had toch met haar mee kunnen gaan.

Parthe: Naar het dorp, nee toch ! De straten vol modder, vuile huizen, waar ze nog stopt, afstijgt....en, vader..... die ze binnen gaat ! (verbijstering in haar stem). Ze bezoekt daar de oude mensen, de zieken. Het stinkt er !
 Waarom maakt ze geen leuke tochten met mij, langs de velden ?
 Waarom trekt ze er alléén op uit ?
 O, vader, ik houd veel van Florence; waarom trekt ze zich niets van mij aan ?

William klopt haar op de schouder.

William: Rustig nu toch, Parthe !
 Zou je niet eerst je tante begroeten ?

Parthe snift en geeft haar tante beschaamd een hand, terwijl ze een kleine reverentie maakt.

Parthe: Vergeef mij, tante.....

William: Nu, mijn Parthe (legt zijn hand op haar schouder), luister. Florence is een eigenheimer, dat staat vast, soms zelfs wat koppig.
 Maar als ze terugkomt van haar zwerftochten door de dorpen dan lijkt ze juist zo gelukkig, zo ontspannen !
 Waarom zullen we haar dat pleziertje onthouden ? Je trouwt haar toch wel ?

Parthe snift en knikt heftig.

William: Kom, wij gaan een tocht door de velden maken.
 Dames, wilt u ons excuseren.....
 (Fanny en Margaret knikken met een vriendelijk lachtje; William en Parthe vertrekken).

Fanny: Tja, die dochters van mij, zo verschillend zijn er geen twee anderen !

Margaret: Florence wordt toch binnenkort zeventien, is het niet ?

Fanny: Ja !
 Het is alweer bijna 17 jaar geleden dat ze in Florence in Italië geboren werd. Wat een herinneringen !

Margaret: De naam van die mooie stad raakt ze nooit meer kwijt !

Fanny: O nee.....
 Moet je horen....als William nu werkelijk overtuigd raakt dat de aanbouw van een vleugel aan het huis noodzakelijk is.....eh....hoeveel tijd, dachten wij, zou het kosten ?

Margaret: We hadden ruim gerekend, de kerstontvangst over zo'n anderhalf jaar.....

Fanny: Nu ! Weet je, een verbouwing is een aanzienlijke ingreep.
Het geeft een hoop onrust.
William en ik zouden de reis door Europa best wel eens
over kunnen gaan doen....mèt onze dochters !

Margaret: (een beetje bedenkelijk)
Je bent wel vindingrijk.....

Fanny: (dromerig)
Ach, Frankrijk, Parijs en Italië.....Italië !
Dààr kunnen ze hun talen leren ! Dàt moet William
overtuigen !

Margaret: Daar moet óók heel wat werk voor verzet worden. Er moet
gepakt worden....jurken besteld en gepast.....

Fanny: O, ik moet me absoluut in verbinding stellen met Parijs !
Trouwens, wat denk jij van ons rijtuigje ? Het is goed
voor Engeland, maar absoluut onvoldoende voor het vaste-
land. Ik heb al eerder gedacht aan een ander.

Terwijl ze verder praten (tekst zelf verzinnen en oefenen) gaat het
gordijn dicht.

Tweede scène
(vier keer een alleenspraak)

Florence

Parthe

Fanny

William

Florence: (ernstig, verbaasd)

Het lijkt wel of er een wervelwind door het huis raast.
Het lijkt alsof er niets anders bestaat dan onze reis naar Europa.

Waarom kan ik het niet gewoon fijn en geweldig vinden, zoals Parthe ? Parthe straalt alleen al bij de gedachte, maar ik...bij mij...het is net alsof ik er niet bij hoor...alsof ik een vreemde in mijn eigen familie ben. Jazeker, ik houd van mijn ouders en ik voel dat zij ook veel van mij houden.

Maar ze begrijpen niet hoe het me verscheurt om naar Europa te moeten reizen, terwijl hier zoveel werk op me wacht....

Ik bèn niet de Florence die zij van me willen maken.

Het spijt me mijn ouders zoveel verdriet te doen....

maar ze hebben het toch óók gezien:

Om de armen die ziek zijn bekommert zich niemand.

In mij brandt een groot vuur...maar ik weet niet waar het me naar zal leiden...

Parthe: (nog vol van de reis)

Het was nog mooier dan ik me had kunnen dromen...
die prachtige steden in Europa....

Rome met de antieke kunst !

Venetië met de gondels...

Milaan met z'n bruisende muziekleven.

Genève met z'n grote filosofen.....

En de adel die ons ontving...alle deuren gingen voor ons open....

Natuurlijk mag ik Parijs niet vergeten, de parel van Frankrijk, dat we bezochten op de terugweg...

Zó zou ik willen leven....

(nu bedachtzaam)

Maar met Florence....nee...het is niet meer zoals vroeger, ze is met andere dingen bezig.

Ze is ongelukkig en ik kan haar niet helpen.

(opstandig)

Waarom kan ze niet gewoon genieten van alle schoonheid die ons geboden wordt ?

Ze neemt door haar gedrag een deel van mijn vreugde weg !

Fanny: (verontwaardigd)
 Het is onbetamelijk hoe Florence zich gedraagt !
 en dat William zo vergoeielijkend is.... ach, dat is
 zijn aard.

(er schiet haar iets te binnen)
 Laatst antwoordde Florence op de vraag wat zij met haar
 toekomst wilde, dat ze het liefst met behoeftige zieken
 wil werken....werken als zaalmeid !!!
 Dàt benam me de adem. Ik zou willen dat het een slechte
 droom was...
 Florence is eigenwijs en koppig...
 Nog even...en ze nadert haar dertigste levensjaar met
 rasse schreden !
 Maar haar koppigheid vermindert niet met de jaren.
 Ach...ik heb toch zo gebeden dat ze verstandig zou
 worden....

William: (licht verbaasd)
 Nu heeft Florence al onze toestemming gehad om naar
 haar vriendin Clarkey in Parijs te gaan.
 En nauwelijks is ze terug van haar bezoeken of ze
 wil alweer naar Kaiserwerth in Duitsland ! Daar is
 een ziekenhuis dat behoort tot een klooster.
 En dáár wil ze een opleiding gaan volgen....
 Tja, sinds Hendrik de VIIIe de kloosters heeft
 afgeschaft hier in Engeland, is er voor de armen
 geen verzorging als ze ziek zijn.
 Maar waarom kiest juist mijn leergierige, uitmuntende
 dochter voor het smerige uitschot ?
 Ik snap niet waar ik zo'n dochter aan verdiend heb.
 Al járen koestert ze deze wens, die ze voor geen
 ander wil opgeven.
 We hebben haar nu al wat mensen van goede stand
 laten verplegen en ze doet dat kundig en met liefde.
maar nog steeds kiest ze voor de wereld van
 armoede, dronkenschap en zedeloosheid....

(vóór op 't toneel, alsof hij 't publiek in
 vertrouwen neemt)
 Ik heb trouwens sterk de indruk dat ze iets in haar
 schild voert.
 Ze ziet er slecht uit en tòch gaat ze op tijd naar
 bed....
 Wat voert ze uit ???!

Derde scène

(In de kamer van Florence; ochtendschemering)

Florence

Mary

Parthe

(Florence slaapt, de haan kraait. Ze wordt wakker, rekt zich uit en staat op. Het is koud; ze doet iets om haar schouders.)

Florence: Zo, het is licht genoeg om te lezen en te schrijven. Een kaars kan ik niet ontsteken, elk licht zou me verraden.

(ze gaapt en haalt een boek uit een geheime bergplaats te voorschijn; ze loopt naar voren)

Florence: Dit is het jaarboek van de Diaconessen in Kaiserwerth. Een jaarboek met een schat aan informatie (ze bladert terwijl ze loopt). Hier - alle ziektegeschiedenissen....en hier.... een heel hoofdstuk over hygiëne....en gezondheidszorg.... en kijk....zelfs over voeding ! Een kostbaar leerboek hebben mijn Europese vrienden me gezonden (ze drukt het boek als een schat tegen zich aan). Nu...aan het werk !! Zolang iedereen nog slaapt kan ik tenminste mijn gang gaan.

(Ze gaat aan haar bureau zitten en begint met lezen. Af en toe maakt ze een aantekening in een aantekenboekje..... Voor het raam verschijnt Mary. Ze kijkt even of Florence in haar bed ligt, of ze wakker is....en roept dan zachtjes....)

Mary: Florence !! Florence !!

(Florence versteent van schrik, stopt snel de boeken in een laatje en fluistert duidelijk....)

Florence: Wie is daar ?

Mary: O, Florence, schrik niet ! Ik ben het, Mary !

Florence: Mijn beste Mary, ik meende dat ik mijn moeder hoorde, maar jij kent mijn geheim.

Mary: U hoeft zich geen zorgen te maken. Mij kunt U vertrouwen ! Ik weet dat U met iets groots en goeds bezig bent, miss Florence !

Florence: Mary, ik ben blij dat ik jouw steun tenminste heb ! Slaapt iedereen nog ?

Mary: O, alles is nog in diepe rust. Ik heb hier een brief voor U uit Parijs.

Florence: Die moet van mijn vriendin Clarke zijn ! Aan mijn Europese reis heb ik tenminste goede vrienden overgehouden ! Bedankt, Mary !

Mary: Dat is wel in orde.
Ik ga nu het vuur aanmaken.

Florence: Die trouwe, trouwe Clarkey !
(maakt de brief open en leest hardop....)

Lieve Florence,

Je brief, die ik onlangs ontving, heeft me zeer
verontrust.

Je schreef dat je niet inzag waarom je verder
zou moeten leven.

Beste Florence, prik je niet vast op wat je
op dit moment doormaakt.

Een betekenisvolle toekomst ligt vóór je !!
Ga toch de opleiding in Kaiserwerth volgen en
kom daarna, als het voorstel je aanstaat, naar
Parijs.

Je bent altijd welkom bij me !

Zoals je weet heb ik veel invloedrijke kennissen,
die je met alle mogelijke ziekenhuizen in contact
kunnen brengen....

(er wordt geklopt; Florence schrikt en gaat snel
terug naar bed)

Parthe: Florence ?
(Florence zwijgt)
Florence, ben je wakker ?

Florence: Wie is daar ?

Parthe: Ik ben het, je zusje Parthe...

Florence: Kom maar binnen.

Parthe: Als ik je wakker maak, spijt het me....en als je
al wakker was wens ik je een goedenmorgen.
Ik meende dat ik je hoorde praten.
(argwanend) Was je al op ?

Florence: O, ik was al wakker...dat wel.
Ik geloof dat ik een gedicht opzei, dat ik geleerd
heb....

Parthe: O, en welk gedicht was dat wel niet ?

(Florence begint een gedicht op te zeggen, maar na
enkele regels onderbreekt Parthe haar)

Parthe: Beste Florence, stop toch met reciteren !

(Ze komt op haar bed zitten en pakt haar handen)

Je bent helemaal koud !

En je wilt mij wijs maken dat je net wakker bent ?!

Florence, Florence wat voer je toch uit ?

Je ziet er slecht uit en ik moet je bekennen dat ik je ervan verdenk 's morgens vroeg (ze staat op en loopt naar het bureau) van allerlei uit te spoken. Wat betekenen deze opengeslagen boeken hier, bijvoorbeeld ?

Florence: (Snelt naar haar toe, daarbij de brief vergetend die op de grond valt...)

Dat zijn dichtbundels, laat ze liggen !

(Ze gaat tussen Parthe en het bureau staan; Parthe en Florence zien de brief liggen)

Parthe: Wat is dat voor 'n brief ?

O Florence, waar ben je toch mee bezig ?

Onze vader heeft ook al een vermoeden dat je iets in je schild voert.

Wat ben je toch van plan ?

(Ze gaan samen op het bed zitten)

Florence: Het spijt me....Ik voel me gedwongen om zaken die niet strafbaar zijn in het geheim uit te voeren.

Ik maak studie over het verzorgen van zieken, over het verloop van bepaalde ziektes, over voeding....het is heel boeiend !

Maar ik weet dat jullie het ten zeerste afkeuren en dat ik jullie er verdriet mee doe....

Parthe: (dringend)

Florence, beantwoord mijn vraag !

Ik vroeg wat je van plán was.....

Florence: Om eerlijk te zijn -en weet dat het niet is om jullie te kwetsen !- ben ik van plan om naar Duitsland te gaan (Parthe schrikt en kijkt ongelovig) om een opleiding bij een klooster te ontvangen.

Het klooster heeft een ziekenhuis onder haar hoede en dáár wil ik mijn opleiding ontvangen.

Parthe: Zie je wel ! Je wil weggaan en je eigen leven leiden. Je houdt niet van ons !

Florence: (Staat op en spreekt dwingend) Dat is niet waar, Parthe.

Ik heb je een half jaar liefdevol verpleegd toen je ernstig ziek was. Niets vroeg ik voor mezelf.

Daarna kreeg vader last van zijn ogen en wilde niemand anders dan mij om hem te verzorgen. Ik heb het gedaan enmet liefde !

Dus wie zegt dat ik niet van jullie houd, liegt !

- Parthe: Maar waarom wil je ons dan verlaten ?
- Florence: Ook jij zult dit huis verlaten als je trouwt, Parthe. Niemand zal dat als een verraad voelen.
- Parthe: Ja, maar Florence, dit is toch heel wat anders. Je wil gewoon zaalmeid worden !
(afgrijzen ligt in haar stem; ze slaat de handen voor haar ogen; Florence gaat weer naast haar zitten en slaat een arm om haar schouder)
- Florence: Maar Parthe....het moet allemaal niet blijven zoals het nu is. Het ziekenhuis is nu een armenhuis.... vies en smerig....een plaats waar je komt om te sterven....en maar zelden om gezond te worden. Zij die worden opgenomen koesteren weinig hoop er levend uit te komen.
- Parthe: Ik heb zelfs gehoord dat de vrouwen die er werken vaak drankzuchtig zijn en dat ze de keus krijgen tussen gevangenisstraf of werken in een ziekenhuis....
- Florence: (staat op en zegt enthousiast...) Zo is het precies !
- Parthe:en dat het maar zelden voorkomt dat de arts er op aan kan dat de patiënt de voorgeschreven medicijnen ook werkelijk krijgt....
- Florence: Ja, zo is het.
Ik heb vaak bij bezoeken de meest smerige toestanden gezien.
In onze paardestal ruikt het vaak nog aangener dan in zo'n 'ziekenhuis' !
- Parthe: Nu dan....ik snap echt niet wat jij daar te zoeken hebt ! God heeft toch beslist hoe ieder mens moet leven ? De ene rijk, de ander arm.
Hij keurt onze rijkdom goed !
- Florence: Ga jij er dan van uit dat alles zo moet blijven, als het is ? Van nu tot in de eeuwigheid ?
Het kan Gods wil niet zijn dat er mensen sterven van armoede !
- Parthe: Nou nee...maar dat nu juist jij degene moet zijn die zich in de drek begeeft.... (trekt een vies gezicht)
- Florence: (boos en verontwaardigd) Parthe, ik beschouw mijn medemens -ook al is hij arm- niet als datgene wat ik zojuist hoorde zeggen. (draait zich boos om)
- Parthe: (staat op) Het spijt me, Florence, ik ging te ver. Het komt door het gevoel dat ik je niet kan bereiken....
(Florence draait zich langzaam terug)

Florence: (indringend) Weet je, ik ben nu tweeëndertig jaar. Vanaf mijn zeventiende weet ik steeds duidelijker wat ik wil. Wat ik nu ga vertellen, heb ik nog nooit aan iemand verteld....
Ik weet het nog als de dag van gister.....
(ze zicht zich naar de zaal en vertelt met een blik alsof ze het weer beleeft...)
In dit huis, ten tijde dat iedereen zich gereed maakte voor ons reis naar Europa, op 7 februari 1837, hoorde ik op een heel precies tijdstip een stem zeggen: 'DIEN MIJ'.
Ik begreep het toen nog niet, maar ik werd warm van binnen....

Parthe: En nog steeds brandt dat vuur in je ?

Florence: Ja Parthe.
En ik denk dat het nu tijd is geworden - na vijftien jaar dat ik die stem in mezelf volg !! -
(ze pakt wat spullen bij elkaar)
Zeg nog niets tegen ~~vader en~~ moeder....ik wil het ~~ze~~ haar zèlf zeggen.
(ze gaat af; Parthe staat nadenkend op het toneel, heft haar handen in vertwijfeling en volgt....)

VIERDE SCENE

In een 'ziekenhuis' (oud, vervallen, smerig)

slonzige zaalmeiden :	Ann)	
	Peggy)	
	Sara)	zitten aan tafel
	Lisa)	
	Molly	-	zit terzijde te dommelen
patiënten:	John)	
	Peter)	
	Tom)	liggen te bed
	Paul)	
	Jack)	
	Simon	-	wordt later binnengedragen
portier			
dokter			
Florence			

- Ann: En jij, hoe ben jij hier terecht gekomen ?
- Peggy: Ik ? Ik heb iemand met een fles op z'n hoofd
geslagen in een dronken bui. Toen mocht ik kiezen:
de gevangenis in, of hier werken (anderen knikken)
- Sara: In de gevangenis hoef je misschien niet zo vroeg op;
hier werken we van 's morgens vroeg tot 's avonds
laat !
- Lisa: Mens, je lijkt wel zo'n zieke die ligt te ijlen !
(wijst naar achter)
Nee, mij bevalt het hier best. Op een zaal valt
altijd wel wat te bietsen.
Laat de fles nog maar eens rondgaan !
- Sara: Eerst even kijken of de kust veilig is.....
(loopt naar de zijkant en terug....)
Niemand te zien....
- John: Oooh, oooh, geef in Godsnaam wat water....
- Lisa: Hè ? Wat water ?! ~~Wijn~~ zal je bedoelen.....
Wiskey
- Sara: (tegen John) Jij kan best wel even wachten tot wij
uitgerust zijn van het zware werk.
(pakt de fles en zet hem op tafel na eerst zelf een
slok te hebben genomen; de fles gaat rond)
- John: Water.....water..... (komt overeind)
- Ann: Je hebt voor ons geen ~~wijn~~, dan voor jou geen water !
Wiskey
- Lisa: Bovendien regent het buiten en lekt het binnen.
Straks klaag je weer over wateroverlast.
- John: (heeft onder de dekens iets gezocht en houdt iets
omhoog)
'n Shilling.....water.....'n shilling.
- Ann: (is er als de kippen bij) Wat ? Een shilling ?
Wacht even....
(bedrijvig loopt ze weg om water te halen)
- Peggy: (giechelt) Ik heb haar nog niet zo hard zien lopen !
- Ann: (komt terug met een kan) Zo ! (terwijl ze inschenkt)
Hier heb je water. Geef op die shilling !
(kijkt of de munt echt is en stopt hem weg)
Hé zeg, de laatste slok is toch zeker wel voor mij.....
(ze haast zich terug naar de tafel)

- Lisa: Nu de dokter er nog niet is kunnen we wel een spelletje kaarten ! (haalt een spel te voorschijn en deelt)
- Sara: (stoot Molly aan) Hé, wakker worden....doe mee met kaarten !
- Molly: (rekt zich uit) O jee, hoe lang heb ik wel niet geslapen ? Kaarten ? Ja, ja, dat is goed....
- Peter kreunt.
- Peggy: Heb je pijn ? Ik zal je wel even wat draaien.
- Peter: Peggy, ik moet m'n drankje nog (wijst naar zijn medicijnflesje)
- Peggy: (zet het wat ruw op z'n mond) Nou vooruit ! Drinken ! (Peter trekt een zuur gezicht) Zo, was 't lekker ?
- Peter: Dit smaakt zo anders (kijkt eens goed) Dit is mijn medicijn helemaal niet. Dat is van hem !
- Peggy: (kijkt beteuterd en Ann, Sara, Lisa en Molly kijken elkaar veelbetekenend aan) Nou ja, misschien helpt het jou ook wel !
- Ann: Nou, kunnen we nu eindelijk kaarten ? (staat op en wenkt Peggy). Kom op, kom erbij !
- Sara: Zo.....harten is troef. (ze kaarten)
- Portier: Helpen jullie eens even, er is een nieuwe patiënt.
- Lisa: (geeft een slag op de tafel) Ach ! - ik ben net aan 't winnen !
- Ann, Molly en Lisa lopen met de portier mee.
- Molly: Kom op !
- Peggy: Maar waar moet hij liggen ? (staat op en kijkt rond)
- Sara: (loopt naar de bedden toe) Als jullie eens wat inschikken kan er hier nog een bij (Sara en Peggy sjoeren wat patiënten opzij)
- Ann, Molly en de portier komen met een zieke, Simon, terug; puffend en steunend.

- Lisa: (draagt z'n plunjebaaltje)
Zo, dat was sjouwen.
- Sara: Hier is een plaatsje (ze leggen Simon neer)
- Portier: En nu nog wat brandstof sjouwen, dames !
- Lisa: Is er weer hout ? En kolen ?
- Molly: Kom op (kijkt of de portier al weg is), dan drukken we wat achterover !
- Simon: Ach, dat ik hier mijn laatste dagen (hoest) moet slijten (hoest).
Ik heb geen verwanten die voor me zorgen (hoest) en geen (hoest) geld....
- Paul: Tja, dát hoef je er niet bij te zeggen.
We zitten allemaal in hetzelfde schuitje...
(Simon hoest)
- Tom: (tegen de anderen) Die zal 't niet lang maken !
(tegen Simon) Man, man....jij hebt het aan je longen, zo te horen.....
- Simon: Uch, uch....Daar heb ik geen woord aan toe te voegen (hoest).
- Jack: Zeg, geef dit even door (geeft een buidel kleren door richting Simon). Dat moet ie onder z'n hoofd leggen, dan zit hij wat rechterop.
- Peter: Ja, dan hoest je vast wat minder !
- John: Nou neem mijn buidel vodden dan ook maar....
- Simon: (krijgt alles onder z'n hoofd gelegd en gaat met een tevreden gezicht liggen en zegt angstig...)
Eh.....hoe zijn de zaalmeiden hier ??
- Paul: Voor ons zou het beter zijn als de zaalmeiden in de gevangenis zouden zitten.
- Jack: Ja, maar Peggy heeft soms d'r hart op de goede plek zitten.
- Peter: Ja...en d'r geldbuidel ook !
- Jack: En ze houden van een borreltje !
- Simon: (hoest nog even zachtjes) Ach, dood gaan we toch !

- Jack: Ja, maar hier alleen wat eerder !
Geen geld, geen keus !
Toen ik hierheen gebracht werd, had ik twee
gebroken benen. Nu....die heb ik nog !!
Maar er is nu een rare uitslag bijgekomen
(bekijkt de huid op z'n arm).
En 't zijn géén vlooiebeten.
- Tom: Hup...daar heb ik er weer een !! (knijpt 'm fijn
en legt hem in een kommetje)
Ik heb er al vijftien vandaag.
- Paul: Zeg, wat zie jij bleek !
- Peter: Ach, ik voel me wat draaierig na dat vreemde
drankje wat ik daarnet kreeg....
- Paul: Sstt, ik hoor ze komen...
(de zaalmeiden komen terug, puffend en foeterend;
slaan hun kleren schoon)
- Molly: Ik heb zojuist op de grote zaal gehoord, dat de
dokter weer eens langs komt (pakt de bezem).
- Sara: Oei !! Snel wat rozewater sprenkelen, de lucht is
hier om te snijden.
- Lisa: Nou, dan schuif ik de rommel wel weer onder de
bedden.... (tegen de patiënten) Jullie bezittingen !
(ze schuift wat recht, kijkt hier en daar tussen,
vindt wat eetbaars bij Tom, moffelt het weg, eet
het heimelijk op)
Zo, even de bezem erdoor ! (zwaait wat over de vloer)
- Tom: Hé, hier lag daarnet nog een stuk koek....wie van
jullie heeft dat ? (tegen de zaalmeiden)
Of heb jij soms (tegen z'n buurman)
- Lisa: Ach, dat zit al in je buik ventje !
(ondertussen draait ze zich naar het publiek en
wrijft nog naproevend over haar buik)
- Dokter: (stapt hooghartig binnen en zegt luid)
Goedenmiddag !
(Lisa pakt zijn tas aan en zet die op een stoel)
Is hier nog een nieuwe binnengekomen ?
(geeft z'n hoed aan een van de zaalmeiden die hem
op tafel legt; er is even verwarring waar de
nieuwe patiënt ligt, ze zijn het weer vergeten)
- Simon: Ik ben de laatst binnengekomene !

De dokter werpt een verachtelijke blik op de zaalmeiden en voelt zijn pols. De meiden staan er gedwee bij.
Simon kijkt vol spanning naar de dokter.

Dokter: (na circa twintig tellen) Ahum...wat zijn de klachten ?

Simon: Pijn op de borst, dokter.

Paul: En hoesten !

Peter: Ja, daar kunnen we straks allemaal van meegenieten !

Dokter: Ik heb u niet allemaal wat gevraagd.
(haalt z'n stethoscoop te voorschijn en beluistert het hart .
(haalt een flesje uit zijn tas)
Om 't uur een slokje !
(gaat door naar Paul om de pols te voelen)

Simon: Dank u wel, dokter !
(bekijkt het flesje van alle kanten)

Lisa pakt het flesje af en bezweert hem stil te zijn. Open het flesje en ruikt aan de inhoud; stopt het in haar schort .

Simon: (proest en kucht en protesteert)
Ja maar, uche, ik, uche, uche...dat drankje.....

Sara: Stil toch ! De dokter is bezig !

Dokter: (tegen Paul) Zo, en van deze druppeltjes, drie keer per dag tien....

Paul: Dokter, kan ik niet gelijk het héle flesje opdrinken ?
Je raakt hier zoveel kwijt.....

Dokter: Je hoorde wat ik zei....

Paul: Ja, dokter !
(stopt het flesje snel weg onder de dekens)

Dokter: Zo, nu moet ik weg. Er wachten nog belangrijke patiënten op me.
Eh...deze.... (wijst naar John)...deze moet nog een aderlating hebben; dat doen we de volgende week.

John: Bij leven en welzijn, dokter....

Dokter: (trekt de wenkbrauwen op; vraagt aan de zaalmeiden...)
Jullie hebben alle medicijnen uitgedeeld ?

Zaalmeiden: (door elkaar -kiezen of zelf verzinnen)
Ja dokter, jazeker, natuurlijk, vanzelfsprekend, zonder twijfel....

- Dokter: Schoongemaakt ?
(hij kijkt laatdunkend rond; iedereen knikt)
- Molly: Ja, voor zover de lekkages het toelieten.
(wijst naar boven en naar de grond)
- Dokter: Dan zal ik jullie groot nieuws vertellen.
Er komt zodadelijk iemand kijken die de
leiding van de zalen zal overnemen.
- Ann: Een andere portier ?
- Peggy: Nee, een andere dokter !
- Dokter: Nee, geen van beiden. Het is iemand....een dame....
- Sara: Een vrouw ! ? !
- Dokter:een dame die...., tja, hoe zal ik dat uitleggen....
die voor zaalmeid gestudeerd heeft....
- Lisa: (proest het uit) Dat zal een leuke studie geweest zijn !
- Dokter: Stilte graag !
Wat ik van haar vernomen heb is, dat zij uit een
gegoede familie afkomstig is. In het buitenland
heeft zij een studie gevolgd in verpleegkunde.
Zij krijgt hier de volledige zeggenschap over de
huishouding en de verpleging.
(tot de zaal, half in gedachten)
Het zal de allerarmsten in Engeland tot redding
kunnen zijn.
(komt tot zichzelf) Goed, ik verwacht haar ieder
moment. Ik zal haar door het gehele gebouw rondleiden.
Nu een kom graag en een handdoek.
(hij wast zijn handen, krijgt hoed en tas aangereikt
en gaat af).
- Ann: Wat voor een mens ? Wat zou ze komen doen ?
- Peggy: Ze neemt de leiding over ?
- Sara: En wat betekent dat voor ons ?
- Lisa: Een vrouw !! Een rijke dame ! Wat moet die nu in
zo'n smerig gebouw ?
- Molly: (vanaf de zijkant)
Daar komen ze ! 't Is echt een dame !
(ze schuiven bij elkaar in de hoek)
- Dokter: Zo, komen jullie 'ns hier; dit is mevrouw Nightingale.
Ze zal de leiding ter hand nemen.
(de portier komt er nieuwsgierig achteraan)

- Meiden: (buigen even en stellen zich voor)
Ik ben.....enz.
(Florence knikt.)
- Florence: (kijkt om zich heen)
Wanneer is hier voor het laatst goed schoongemaakt ?
- Ann: (monter) Vanmorgen nog, mevrouw !
- Lisa: Nu ja...u begrijpt, dat door die lekkages....nou ja.
- Florence: (neemt haar op en loopt langs de patiënten; vol medelijden legt ze af en toe een hand op een bed)
Vandaag nog liggen jullie in schone bedden, gewassen en wel.
(ze draait zich om)
Goed dokter, wanneer komt u weer ?
- Dokter: (aarzelt) Ik kom hier eens in de week.
- Florence: (haalt de wenkbrauwen op) Wat zegt u ? Eens in de week ? Het lijkt me beter dat u morgen weer komt !!
(beslist)
- Dokter: Maar....ja....waar denkt u dat ik van leef ?
- Florence: Maakt u zich geen zorgen; voor de financiën zal ik zorgdragen.
Morgen, om tien uur .
- Dokter: Goed, mevrouw Nightingale, ik zal er zijn.
(buigt licht en gaat)
- Florence: Waar halen jullie water ?
- Peggy: Van beneden mevrouw.
- Lisa: Nu het regent is er water genoeg, zoals u ziet.
- Florence: Beste portier, ik zie dat u er nog bent. Hoeveel tappunten zijn er ?
- Portier: Er is één kraantje mevrouw, op de binnenplaats.
- Florence: (haalt een papier uit haar tas)
Goed, zorg vandaag nog voor drie dakbedekkers, vier loodgieters, zes timmerlieden en twee metselaars.
En wat de keuken betreft, daar zal ik zo een kijkje gaan nemen.
Gaat u nu maar en neem dit papier mee. De benodigdheden die hier onder staan, moeten er morgenochtend zijn.
- Portier: (bedenklijk) Ik hoop dat dát lukt, mevrouw....

- Florence: Het lukt, omdat het móét !
Gaat u snel.
- Portier: Goed, mevrouw.
- Florence: (tot de zaalmeiden)
Nu, wat jullie betreft. Er gaan hier veel dingen veranderen. Jullie slapen nu op een armoedige zaal. Als jullie met hart en ziel hier werken, zal het mogelijk zijn om op zolder voor ieder van jullie een kamertje te bouwen en jullie een bescheiden salaris te geven.
Jullie krijgen drie dagen de tijd om te bewijzen wat je kan. Wie dan niet bevalt zal ik moeten wegzenden. Wie blijft zal een opleiding krijgen van mij.
Jullie begrijpen...drank en kaarten (ze loopt naar de tafel) zullen hier moeten verdwijnen.... en ook bij de patiënten.
Er staat een kist met schoon beddegoed beneden. Zorg dat het hier werkelijk schoon is, als ik zo terug kom. (gaat af)
- Molly: Allemachtig...
- Peggy: Het duizelt me....
- Lisa: Wat zei ze ? Een salaris ?
- Sara: Ja...en een eigen kamertje.
- Ann: Ja maar...geen drank !
- Peggy: Ik wil het wel proberen !
- Molly: Ik weet niet of dit iets voor mij is.
(zucht en gaat op een stoel zitten)
Nee, daar ben ik vast niet geschikt voor....
- Peggy: Maar je verdwijnt niet, vóór we die kist boven hebben, Kom op ! (ze trekt haar uit de stoel)
Meesjouwen ! (ze verdwijnen)
- John: Mensenlieve....een Godswonder....
- Paul: Ze komt net te laat voor Jeremy, die gister overleden is....maar voor ons is ze de reddende engel.
- Tom: Het lijkt wel een droom.
- Paul: Nou, nou...laten we nog even afwachten tot we werkelijk in fris beddegoed liggen...
- Jack: (tegen Simon) Jij boft om op dezelfde dag hier binnen te komen als die mevrouw Nightingale.....

Tussenscène I

Vóór het toneel, in de zaal links, bij de piano

Twee heren

William

Dokter

Er is een gezelschap bijeen; er wordt muziek gemaakt.
Als een stuk ten einde is wordt er minzaam geapplaudiseerd.

William: Heel mooi ! Heel mooi !

Dokter: Bravo !

William: Hebben jullie al gehoord dat mijn dochter een heel ziekenhuis onder haar vleugels heeft genomen ?

Heer 1: Mijn beste William, op alle salons wordt erover gesproken !

William: Mijn vrouw en dochter gruwen ervan, maar ik moet zeggen dat ik heel trots ben.
Ik bid u, zeg dat niet in deze bewoordingen aan mijn vrouw.

Heer 2: Ik heb zelfs gehoord dat ze veel personeel ontslagen heeft en dat de meesten uit eigen beweging zijn vertrokken.

Dokter: Klopt ! Als ooggetuige kan ik bevestigen dat de helft van de inboedel is weggegooid: door ratten was het beddegoed aangevreten ! Rottende kussens en doorweekte matrassen zijn er naar buiten gedragen !

William: Jullie weten toch wel dat er ondertussen liften zijn geïnstalleerd om het voedsel van de keukens naar boven te brengen ?

Heer 1: 't Is niet waar !

Dokter: Jazeker en elke verdieping is van warmwaterbuizen voorzien.

Heer 1: Dat kan ik van mijn eigen huis niet zeggen !

Dokter: En via een bellensysteem kunnen de patiënten de verpleegsters roepen.

Heer 2: Daar zou zelfs ik wel willen liggen als ik ziek ben.

Dokter: Ik heb zelfs gehoord dat ze erg geliefd is, William. Een hele overwinning voor je dochter (slaat William zachtjes op de schouder).

Heer 1: Over overwinningen gesproken: Ons leger doet het goed bij de Turks-Russische grens. Ik denk dat het ze lukt de zeeweg naar Indië voor ons open te houden.

Heer 2: Dat las ik ook in de krant. We hebben alle redenen om trots te zijn !

Krantenjongen: (vanachter uit de zaal) Nieuw ! Koopt de Times, de beste krant van Londen, de beste krant van Engeland !
(heer 1 zoekt naar geld; de anderen kijken waar het geluid vandaan komt...)
Nieuws ! Nieuws van de Krimoorlog ! Verslag van een ooggetuige ! De Times ! Nieuws van de Krimoorlog !

Heer 1: Krantenjongen, hier ! Eenmaal graag. (geeft hem een geldstuk)
Het wisselgeld mag je houden.

Krantenjongen: (neemt z'n pet af) Dank u wel, meneer.

Heer 1: Ga je nu maar snel aanmelden bij 't leger, jongen !

Krantenjongen: Als u de krant heeft gelezen zal u dat niemand van harte kunnen aanraden, meneer. Maar...eh... goedenmiddag, meneer ! (zet z'n pet weer op)
(de heren duiken in de krant die door heer 1 wordt vastgehouden)
(de krantenjongen gaat roepend weg....)
De Times ! Nieuws van de Krim ! Kóóp de Times !!

Men leest het artikel hardop:

- Onze gewonden worden, na een vreselijke terugtocht per boot, waar ze zonder hulp of verzorging zijn, aan wal gebracht in Scutari. Daar worden ze zomaar in rijen op de grond van de kazernezalen gelegd, als stikende, met ongedierte overdekte beesten. Als de zalen vol zijn rangschikt men ze in de gangen, waar de muren druipen van het vocht* Hun tuniek staat stijf van het vuil en opgedroogd bloed, maar het dient hen als deken. Hun laarzen gebruiken ze als hoofdkussen.
Het weinige voedsel is besmet. Zelfs dreigt een watertekort.

.....
Dokters en chirurgen geven zich voor de volle honderd procent. Maar....er is zelfs geen operatie-tafel. Men amputeert midden in de zaal en tussen de andere patiënten, op enkele planken die op schragen liggen.

.....
Omdat er weinig dokters zijn duurt het soms dagen voor er naar de gewonden wordt omgekeken. Er sterven soldaten die bij een juiste behandeling in leven zouden zijn gebleven.
Er is geen verpleging. De gewonden benijden de Fransen met wie ze samen hebben gestreden en die veel betere ziekenhuizen hebben.

.....
Zijn er dan geen toegewijde vrouwen onder ons die de zieke en lijdende soldaten in Scutari kunnen en willen helpen ?

(tot zover de krant)

* oneindige gangen met gebroken tegels; zes kilometer lang gangen, met zieken op de grond

- Heer 1: Mijn lieve hemel, de overwinning kunnen we nu niet langer een overwinning noemen !
(het blijft even stil, ieder is in gedachten verzonken)
- Heer 2: Ach..... mijn neef heeft meegevochten.....
- William: Als Florence dit hoort zal ze zich zeker bij de minister van oorlog melden !
- Dokter: Zulke vrouwen kunnen nu de redding van onze soldaten zijn, William !

Tussenscène II

Voor het gesloten gordijn, op het toneel, rechts

Minister Herbert

Florence (met map)

- Minister: U heeft mijn brief ontvangen, miss Nightingale ?
- Florence: Nee, mijnheer de minister, daar heb ik niet op gewacht. Ook ik heb in de krant gelezen over de toestand van de kazernes in Scutari....
- Minister: Er is maar één persoon die ik ken, die in staat zou zijn hier doeltreffend te handelen.
Die persoon bent u !
Zou u gehoor willen geven aan mijn verzoek om deze zaak te organiseren ?
- Florence: Jazeker, daarvoor ben ik gekomen.
Ik wil u graag mijn plan voorleggen.
- Minister: U heeft al een plan ?
- Florence: Jazeker, dat heb ik al uitgewerkt.
- Minister: Wilt u mij volgen naar mijn kamer waar we rustig kunnen overleggen ?
- Florence: Graag !

(als ze weg zijn kan het doek open)

Scène 5

In het kazernehospitaal te Scutari

Florence

Hoofdverpleegster

Mary, verpleegster

Margaret, verpleegster

Peggy, verpleegster

Gewonde soldagen

(in de coulissen staan klaar: veldbedden, dekens,
tafeltje, stoel)

Rookt stijgt op. Van achter het toneel klinkt een stem:
"Gaaf u maar door de poort naar binnen."

Florence komt door de poort gevolgd door de drie verpleegsters. Twee dragen een hutkoffer. Ze zetten de hutkoffer neer.

De drie verpleegsters lopen, alles in zich opnemend, rond. Florence blijft staan en neemt de toestand snel en scherp op.

Florence: Blijven jullie hier even wachten. Ik ga de generaal-dokter zoeken.

Hoofdverpleegster: Ik ga met u mee, miss Florence (beiden af)
(Mary en Margaret turen hen nog even na)

Mary: Dit is geen kazernegebouw....het lijkt wel een stad !
Een stad van de ein - de - lo - ze vuile gangen en kale zalen.

Margaret: (wijst naar de poort)
Buiten is het al een poel van stinkende modder en binnen (knijpt de neus dicht) is de lucht niet beter.
(ferm) Maar goed, dat moet maar wennen !

Mary: Tijdens de twee weken van onze reis hierheen heb ik me getracht iets voor te stellen van deze plaats.

Margaret: O, geen enkele beschrijving had ons kunnen voorbereiden op de chaos en de ellende die we hier aantreffen.

Mary: Eigenlijk moeten we geen ogenblik verliezen.

Margaret: Ja, laten we toch gauw die arme gewonden gaan verplegen !

De hoofdverpleegster komt ontzet terug. Mary en Margaret gaan naar haar toe. Ze heeft verbandrollen in haar hand.

Mary: Waar is miss Nightingale ?

Hoofdverpleegster: Die spreekt met de militaire staf. De generaal-dokter negeert haar en wil niet dat we hier werken. Het is niet te geloven !
Hier zijn we na een reis van twee weken met handen die jeuken om te werken.
Ik liep langs zalen waar soldaten riepen om water..... om eten, om alles !
Er zijn geen bedden, geen matrassen. Er is stro, dat ritselt van de ratten.
Maar de militaire artsen zeggen dat er geen werk voor ons is. Ze zeggen dat de soldaten goed verpleegd worden; is er zogenaamd niets voor ons te doen !!

Mary: Maar als ik me niet vergis heeft miss Nightingale de gewoonte nooit 'nee' als antwoord te aanvaarden.

- Peggy: (komt door de poort met een kist in haar handen.)
En....? Waar moeten we naar toe ?
- Mary: Nergens.
- Margaret: Of misschien wel terug naar huis !
(Peggy kijkt van de een naar de ander)
- Hoofdverpleegster: Onze hulp is niet gewenst.
- Peggy: Maar we zijn toch gestuurd door de minister zelf ?
- Hoofdverpleegster: Toch lijken ze hier van plan ons het werken onmogelijk te maken.
(wijst waar ze vandaan kwam)
Miss Nightingale geeft ons de opdracht repen te scheuren en verband te rollen (laat de rollen zien)
(de hutkoffer wordt opengemaakt, er worden repen gescheurd en opgerold; als ze aan het werk zijn zegt de hoofdverpleegster....)
Nu ga ik naar de anderen om te zeggen dat ze onze bagage hier moeten brengen.... (af)
- Mary: Moeten we onze mannen aan hun lot overlaten ?
- Margaret: Het ongedierte loopt vrij rond en wij, verpleegsters..... wij moeten alle achtendertig wachten !
- Peggy: Als minister Herbert dát eens zou weten...

(Terwijl ze verder rollen wordt het donker. Ze staan op en verdwijnen in de coulissen)

.....

(verpleegsters én Florence komen op)
- Mary: (smekend) Laat ons toch naar de ziekenzalen gaan, miss Nightingale. Het is vreselijk zoals die arme soldaten aan hun lot worden overgelaten.
- Margaret: Al dagen scheuren we linnengoed in repen....
- Florence: Nog even en jullie zullen dag én nacht, week in week uit, máanden achtereen moeten werken.
- Hoofdverpleegster: Miss Nightingale, de generaal-dokter vraagt naar u.
(Florence gaat)
- Peggy: (tegen Mary en Margaret...) Je weet dat miss Nightingale ons op 't hart drukt om élk reglement te respecteren.
- Hoofdverpleegster: (valt haar bij) Ja, niemand van de militaire leiding mag iets op onze handelingen aan te merken hebben.
We weten: één verkeerde stap en men zal ons weer richting Londen sturen.

Er komen twee gewonde soldaten binnen.
Ze kijken de vrouwen hulpeloos en vragend aan...

- Hoofdverpleegster: (onmachtig wijzend...)
Daarheen....deze gang moeten jullie in....
- Mary: (als de soldaten weg zijn...)
Waanzinnig ! Voor de soldaten moet dit de hel op aarde
zijn en wij mogen alleen maar toekijken !!
- Florence: (komt met besliste stap terug)
En dat toezien is nu afgelopen !
- Hoofdverpleegster: Wat is er gebeurd ?
- Florence: Er komt een grote stroom zieken en gewonden aan.
En eindelijk hebben we toestemming de handen uit de
mouwen te steken !
- Hoofdverpleegster: Laten we dan eerst de veldbedden neerzetten en dekens
uitdelen....
- Florence: Ik laat de fornuizen in elkaar zetten die we hebben
meegebracht (verdwijnt door de poort).
.....
(in rap tempo worden er veldbedden en dekens verspreid.
Tussen ieder bed komt een kistje en een kommetje.
Dan druppelen er gewonden binnen; ze worden opgevangen...)
- Mary: Komt u maar hierheen.
- Hoofdverpleegster: Komt u maar met mij mee, ik denk dat we ú eerst moeten
wassen.
(Mary en Margaret vangen ook soldaten op en wijzen ze
waarheen ze moeten hinken; wonden worden schoongemaakt,
verbanden worden aangelegd; er komen ook soldaten binnen
die al een verband hebben)
- Hoofdverpleegster: (komt terug met de soldaat) Zo, die heb ik al verbonden,
zo goed en zo kwaad als 't ging.
Uw jasje was niet uit te krijgen, het zat vastgekoekt aan
de huid.
Gaat u maar hier liggen, dat ligt beter dan op de
vochtige vloer in de zaal.
Het is een wonder dat u nog leeft. Ik zal wat water voor
u halen....
(terwijl ze wegloopt....)
Het hemd was vergeven van ongedierte ! Het linnen was nog
nooit gewassen.
- Florence: (komt binnen) Dat ziet er goed uit !
(ze onderzoekt een zieke met keurende blik en knielt naast
een ander neer en legt een verband aan.)
.....

Het wordt donkerder.

Florence stuurt de anderen naar de volgende gang.

Florence:

Ga naar de volgende gang en werk door tot er geen licht meer is.

Ga dan slapen. Morgen staan we zeer vroeg op.
(ze maakt het verband af - de anderen verdwijnen)

(ze staat op, loopt langs de gewonden en ontsteekt een lampje; gaat dan aan tafel zitten schrijven; als ze klaar is pakt ze de lamp en doet de ronde; ze trekt een deken recht; ze drukt een uitgestoken hand, zeggende....)

Uw soldatenmoed houdt ons, verpleegsters op de been.
Dat moet u weten.....slaap wel !

Soldaat:

(komt half overeind) Zuster...zuster.... de brief....
u zou voor mijn vrouw en kinderen....een afscheid schrijven....

Florence:

Kijk eens, hier is de brief. Uw eigen woorden heb ik opgeschreven.

Ik zal zorgen dat hij meegenomen wordt naar Engeland.
(ze legt haar hand even op een voorhoofd....)

Verdraag de pijn ! Denk aan degenen die op u wachten !

(Ze loopt nog een keer langs de gewonden. Aan de zijkant staat ze stil, heft de lamp, kijkt voor het laatst of alles in orde is en zegt...)

" een goede nacht"

(en verdwijnt stilletjes....)